

Her Zaman Bir Otobüs Dolusu Rezervasyonsuz İlham Perileri Sizi Ziyarete Gelebilir

Feridun ORAL *

SÖYLEŞİ: Görkem YELTAN **

Yeltan: Aynı çağda yaşayıp bir de aynı sokaklarda nefes alıp verdiğimi düşündükçe heyecanlandığım yaratıcılardan biridir Feridun Oral. Eserlerinin olağanüstülüğünü, yaratım alanlarının çeşitliliğini, onların içinde yakaladığı dengeyi düşündükçe heyecanlanmamak mümkün mü? Bugünkü söyleşimizde onun imzasını görmekten mutlu olduğumuz bir alana odaklanmaya çalışacak, çocuk dünyasındaki yaratımlarından konuşacağız.

Güzel Sanatlar Fakültesinde sınava girdiğinizde ileride yaratım alanlarınızdan birinin çocuk edebiyatı olacağını ve biz çocuk edebiyatı meraklıları için böylesine bambaşka bir dünya kuracağınızı biliyor muydunuz?

Oral: Güzel Sanatlar Fakültesinde sınava girdiğimde, aklımda tek şey vardı: Sınavı kazanmak ve sanata olan ilgimi, yeteneğimi akademik bir eğitimle geliştirmek istiyordum. Her ne kadar yanlış bir bölüm seçmiş olsam da, o zamanlar bölüm değiştirme olanağı olmadığından, eğitimi mi tekstil bölümünde tamamladım.

Son sınıfta bir arkadaşım vasıtasıyla çocuk dergileri için vinyetler yapmaya, öyküler resimlemeye başladım. Gelecekte yaşamımı biçimlendirecek olan çocuk kitapları çizerliği / yazarlığına giden bir yolda adım attığımı henüz bilmiyordum.

Yeltan: Yirmi dört yaşında okulu bitirdikten sonra nasıl bir süreç girdi çocuk kitaplarıyla yolculuğunuz?

Oral: Mezun olduktan sonra bütün odaları kitap kokan, çocuk kitapları kütüphanesi olan bir yayınevinde grafiker olarak çalışmaya başladım. Zaman içerisinde; yayınevinde basılan çocuk kitaplarının

* Çocuk kitabı çizeri ve yazarı.

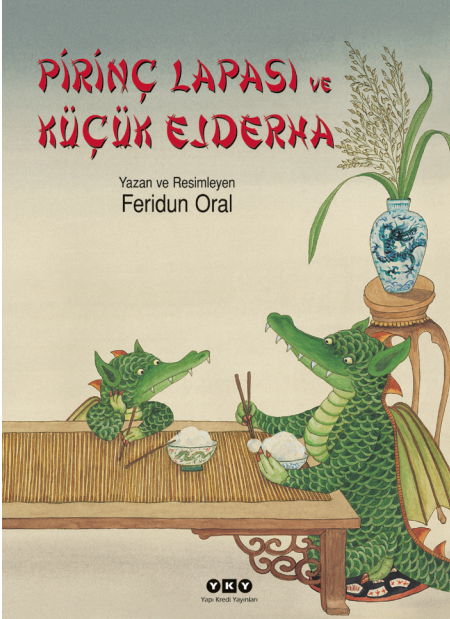
** Çocuk kitabı yazarı, çocuk yayınları editörü

Ökul öncesi çocuklar için kitap yazmak ve resimlemek bana göre yumuşacık tüylü bir kediye seveyim derken, hiç beklemediğiniz anda, o kedinin sizi tirmalaması gibi bir şeye benzer.

yazarları ve çizerleri ile kurduğum iletişimle, kütüphanedeki kitaplar ve yabancı yayınevlerinin kataloglarını inceleme yoluyla ufkumu genişletmeye çalıştım.

Yaptığım çalışmalarla yurt dışındaki yarışmalara katılmam, sergilere, bienallere seçilmem beni motive ederek yüreklendirdi ve aldığım ödüller cesaretlendirdi. Bu uzun yolculuğun hiç bitmesini istemediğim bir yaşam biçimine dönüştüğünü gördüm.

Yeltan: Yazar ve hikâyeye sahip çıkışınızdaki samimiyet her sayfadan yüzümüze fırlıyor, biz okurları kitaba çok güçlü bağlarla bağlıyor. Resimlediğiniz hikâyelerin içinde nasıl dolaşırsınız...

Oral: Resimlediğim hikâyelerin içinde terlikle dolaşmayı çok istedim (Yalın ayak da olabilir). Japon bir yönetmenin filminde görmüştüm: Oyuncu Van Gogh'un bir resminde, kargaların uçtuğu uçsuz bucaksız buğday tarlasının içinde dolaşıyordu. Resmin içine girmişti. Bu sürreal görüntü çok hoşuma gitmişti.

Kitaplarımdaki konuların temeli hep doğa olmuştur ve olmaya devam edecektir. Bugün her ne kadar bilim teknolojisi çağını yaşıyor olsak da, doğanın ayrılmaz bir parçası olduğumuzu çocuklara bunu hiçbir zaman unutmamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorum.

Yeltan: Peki neyi hedeflersiniz?

Oral: Doğanın bir parçası olduğumuzu hiçbir zaman unutmamaya ve genellikle evrensel bir dil oluşturmaya çalışıyorum. Sevgi ve dostluk fikirlerinin çocuğa verilmesini oldukça önemsiyorum. Bu değerleri evrensel boyuta taşıyabilmek için, hayvanlar üzerinden anlatmaya çalışıyorum. Çünkü dünya üzerindeki yaşam biçimleri ve kültürler her ne kadar farklı olsa da bir tilki her yerde tilkidir. Dünya üzerinde onlarca kültürel ve fiziksel farklılıklar olmasına rağmen, gece olduğunda hepimiz aynı yıldızlara ve aya bakıyoruz, sabah aynı güneşe uyanıyoruz.

Bazen "Neden kitaplarınızda insan yok?" sorusuyla karşılaşıyorum, oysaki hem kendi kitaplarım da hem de başka yazarların kitaplarında resimlediğim insan figürleri vardır. Ancak kendi kitap-

larımda görsel olarak insan figürü çok az da olsa aslında temelinde hep insan olduğunu söyleyebilirim.

Resim insanın bütün duygularına hitap eder. Benim resimlerimde duyguyu hissedebilirsiniz. Tavşan yine tavşandır ama ona dikkatli baktığınızda, bir insanı görebilirsiniz. Karlı bir resimde soğuğu, havadaki kar kokusunu ve oksijeni hissedebilirsiniz. Duygu vermenin çok önemli olduğunu düşünüyorum ve bu nedenle benim kitaplarımda duygu unsuru ön plana çıkıyor. Bunu önemsiyorum.

Yeltan: Yaratım süreciniz nasıldır?

Oral: Benim için kitap tasarımı ve yaratım süreci hem keyifli hem de zorlu süreçtir. Hikâyeyi yazarken ve sonrasındaki görselliği tasarlama aşamasında gözlem ve araştırma yaparım. İster bir ağacın yapraklarının rüzgârdaki salınımının görüntüsü olsun, ister kar tanelerinin yere düşüşündeki ahengi... Konuyla ilgili her şeyi iki boyutlu bir illüstrasyonda yansıtabilmeye, duyguyu hissettirmeye çalışırım.

Çünkü önemsizmiş gibi görünen kü-

çük detaylar bile, konu ne olursa olsun, hikâyeye sahiçilik ve samimiyet katar.

Yeltan: Yazdığınız hikâyeleri resimleme ile diğer yazarların kitaplarını resimleme süreciniz arasında nasıl benzerlikler ve farklar vardır?

Oral: Başka yazarların kitaplarını resimlemek, bir film yönetmenin senaryoyu okurken çekeceği sahneleri hayal edip tasarlamasına benziyor. Yazarla çizerin beyin fırtınası yaparken hikâye ile ilgili hissettiklerinin örtüşmesi çok önemli. Bu süreç farklı paylaşımlar ve zorlukları beraberinde getirir de yine de kendi yazdığım hikâyeler üzerinde çalışırken yapacağım değişiklikler kadar özgür olduğumu söyleyemem. Sonuçta bir şeylerin sizin kontrolünüzde olmasının hem zaman hem konsantrasyon bütünlüğü açısından daha verimli ve uygun olduğunu düşünüyorum.

Yeltan: Biraz önce sizinle aynı sokaklarda dolaşmaktan bahsederken Moominler'in yaratıcısı Tove Jansson'u, Helsinki sokaklarında gezerken sık sık düşündüğüm geldi aklıma. 1945 yılında

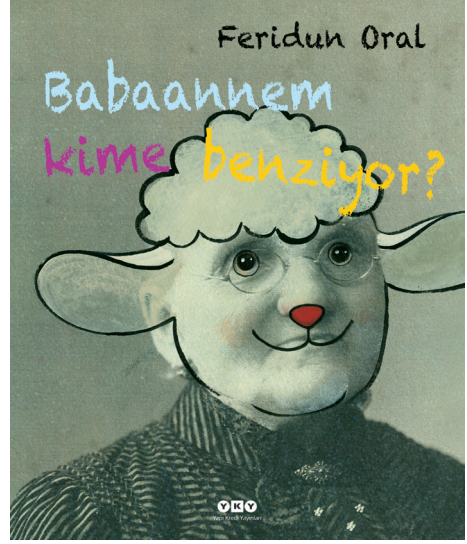
başlayan uzunca bir yaratım sürecinden sonra yaratıcımız, ilhamını yitirdiğini düşündüğü bir dönemde kardeşi Lars Jansson’a devrediyor çizgi bantları yazma ve çizme işini. Nasıl bakıyorsunuz karakter yaratmak meselesine?

Oral: Çizgi romanlardaki karakter yaratımlarına okul öncesi kitaplarda da rastlıyoruz. Birçok dünya dillerinde basılan *Kırmızı Elma* adlı kitabımdaki karakterle ilgili olarak devam hikâyeleri yazmamı isteyen yayıncılar olsa da, bunu yapmak istemedim. Çünkü her yeni kitapta yaşadığım keşfetme duygusu, hikâyenin özelliğine göre farklı teknik arayışlar içinde olmak beni daha çok heyecanlandırıyor.

Yeltan: İlhamı yitirmek gibi bir şey var mı sizce de?

Oral: Hayatı sevdiğiniz ve üretken olmak istediğiniz sürece, her zaman bir otobüs dolusu rezervasyonsuz ilham (perileri) sizi ziyarete gelebilir. Sizinle tıpkı yaz arkadaşları gibi dopdolu bir zaman geçirip taaa ertesi yaza kadar kaybolabilirler. Onları özlersiniz, bazen hüzünlenirsiniz. Ama mutlaka yeniden geleceklerini hep bilirsiniz.

Yeltan: Hiç uzun soluklu bir karakter takibi sürdürmeyi düşündünüz mü?

Oral: Uzun soluklu bir karakter ya da karakterlerin başka hikâyelerini yazmayı ve resimlemeyi hiç düşünmedim. Çünkü her yeni kitapta farklı şeyler yapmayı, yeni dünyalar yaratmayı, keşfetmeyi daha çok seviyor ve heyecan duyuyorum.

Yeltan: Bizden çıkan bir karakterin dünyayı gezmesi fikrine sıcak bakıyor musunuz? (Tenten, Asteriks, Moomin benzeri çizgi bantlardan ya da büyük boy resimli çocuk hikâyelerindeki karakterin maceralarından söz ediyorum elbette.)

Oral: Tabii ki bizden çıkan bir karakterin dünyayı dolaşması harika olur. Ancak bunun için öncelikle dış dünyanın ülkemize bakış açısındaki önyargılardan kurtulması lazım. Örneğin yıllar önce Bologna’da bir yayıncıya gösterdiğim çalışmaların içinde bizden bir karakter vardı: “Nasrettin Hoca”. Nedendir bilmiyorum Hoca’yı eşek üstünde değil bir sirk atı üzerinde resmetmişim. Yayıncı atı çok beğenmiş; “fantastik, fantastik” deyip durmuştu. Fakat kocaman kavuklu Nasrettin Hoca’yı beğenmeyip “doğulu bir tip” diye yorumlamıştı. Şaşırmış ve biraz da kızmıştım.

Çocuk kitaplarında, Doğu-Batı kültürel farklılığı ile ilk tanışmam böyle olmuştı. Ancak yıllar sonra bu alanda olgunlaştıkça böylesi ön yargıların çok da değişmediğini gözlemledim.

Yeltan: Ülkemizde *Vahşi Şeyler Ülkesinde* ismiyle yayımlanan, orijinal ismi *Where the Wild Things Are* olan kitabıyla dünyanın her köşesine ulaşan Maurice Sendak hiçbir zaman çocuk kitapları yazmak niyetinde olmadığını söylüyor.

Sizin çocuk edebiyatına bakışınız bu anlamda Sendak’la örtüşüyor mu?

Oral: Okul öncesi çocuklar için kitap yazmak ve resimlemek bana göre yumuşacık tüylü bir kediyi seveyim derken, hiç beklemediğiniz anda, o kedinin sizi tırmalaması gibi bir şeye benzer. Çünkü çocuklar inanılmaz bir gözlem yeteneğine sahiptirler. Bitmek bilmeyen soruları, aklınızın ucuna bile gelmeyecek bakış açıları ve gözden kaçırmadıkları detaylarla sizi şaşırtırlar hatta bazen utandırırılar.

Yeltan: Bence de çocuk kitabı, çocuğun da okuduğu kitaptır ve “Küçük Prens” bu nedenle dünyada böylesine çok okunur. Yaratıcı çocuğu hedefleyerek koyulabilir mi yola?

Oral: Okul öncesi çocuk kitaplarının seçimini daha çok ebeveynler yapıyor. *Küçük Prens* bana göre hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap eden bir kitap. Son yıllarda yurt dışındaki fuarlarda çocuk kitabı görüntüsünde olan ancak hikâye ve görselliğe bakıldığında çocuklardan çok çocuk ruhlu kalmış yetişkinlere hitap eden kitaplarda genel bir artış olduğunu görüyorum. Hatta bu tür kitaplardan bazılarının ödüller aldığını da biliyorum.

Yeltan: Sanatta hedef kitle var mıdır?

Oral: Mutlaka olduğunu düşünüyorum. Sanatsal yanı ağır basan profesyonelce tasarlanmış çocuk kitaplarının çocuğun gelişimine, dış dünyayla iletişimine, estetik duygularının ve yaratıcılığının gelişmesine her zaman katkısı olacağını düşünüyorum. Sadece; kuzu kılığına girmiş kurt görünümü, yanıltıcı ama bir o kadar da

albenili resimlerle dolu kitapları seçerken kitabın daha dikkatli incelenmesi, görselliğin ve hikâyenin hitap ettiği yaş grubuna göre değerlendirilmesi gerektiği kanısındayım.

Yeltan: Diğer alanlarınız dışında çocuk alanında da çok sayıda başarılı sergileriniz oldu, ödüller aldınız, farklı dillere çevrildi eserleriniz. Bologna Çocuk Kitapları Fuarı'ndaki ilk serginizin tarihini kontrol ettiğimde karşıma çıkan yıl 1986 yılı oldu. Bir tarafta daha yeni yeni bu fuarlara katılmaya başlayan ül-

keniz, bir yanda da ülkenizin çok öncesinde dünyaya açılan siz varsınız.

Türkiye'de çocuğa, çocuk edebiyatına bakış farklı olsaydı neler değişebilirdi hayatınızda?

Oral: Hayatımda ne değiştirdi bilemiyorum. Sadece Bologna'daki Çocuk Kitapları Fuarı'nda konuk ülke için ayrılan sergi alanında Türkiye'deki illüstratör meslektaşlarımla birlikte çalışmalarımızın sergilenmesi beni çok ama çok mutlu ederdi.

Bu konuda umutsuz değilim, ancak böyle bir umudun gerçekleşmesi için konuyla ilgili yetkili tüm kurumların harekete geçmesi gerekiyor.

Yeltan: Kişisel başarıların Türkiye çocuk edebiyatını dünyaya yeterince duyuracağına ve kendi okurlarını yaratmada yeterli olacağına inanıyor musunuz?

Oral: Kişisel başarılar keşke Türkiye çocuk edebiyatını dünyaya duyurabilmekte yeterli olabilseydi. Dünyada çocuk kitapları başlı başına bir sektörken, bizim ülkemiz genç ve bol çocuklu bir nüfusa sahip olmasına rağmen bu alanda yeterli çaba göstermediğimizi düşünüyorum.

Gelişen teknolojiyle birlikte kitapların baskı niteliği / kalitesi artmış olsa da, uluslararası pazarları yakalamak ve tanıtmak için başka oluşumların ve çabaların olması gerekiyor.

